

فهرست مطالب

مقدمه دکتر رضایی راد.....	۱۱
فصل اول: کلیات و مفاهیم.....	۱۳
مقدمه.....	۱۵
بیان مسأله.....	۱۶
اهداف.....	۱۶
پیشینه تحقیق.....	۱۷
تعاریف و مفاهیم.....	۱۸
فصل دوم: نگرشی کلی بر ضمان عاقله.....	۲۷
مبحث اول: سابقه تاریخی عاقله.....	۲۹
ضمان عاقله در عصر جاهلیت عرب.....	۲۹
ضمان عاقله بعد از ظهور اسلام.....	۳۱
مبحث دوم: احکام و فروعات ضمان عاقله.....	۳۳
گفتار اول: مصادیق عاقله.....	۳۳
عاقله چه کسانی اند؟.....	۳۳
الف) عصبه.....	۳۴
آیا آباء و اولاد جزء عاقله محسوب می شوند؟.....	۳۶
ب) معتق.....	۳۷
ج) ضامن جریره.....	۳۷
د) امام.....	۳۹
گفتار دوم: صفات و شرایط عاقله.....	۳۹
الف) صفات عاقله.....	۳۹
۱- ذکوریت.....	۴۰
۲ و ۳- بلوغ و عقل.....	۴۱
۴- قدرت پرداخت دیه.....	۴۲

- ۴۳..... (ب) شرایط ضمان عاقله
- ۴۳..... ۱- خطئی بودن جنایت
- ۴۴..... ۲- ثبوت جنایت با بینه
- ۴۵..... ۳- جرم ارتكابی منسوب به عبد نباشد
- ۴۶..... ۴- مجرم باید مسلمان باشد
- ۴۶..... ۵- جنایت از طرف اشخاص علیه جسم و جان اشخاص باشد
- ۴۷..... ۶- جنایت باید علیه دیگری باشد
- ۴۸..... ۷- رسیدن جنایت به حد معین
- ۴۸..... ۸- جنایت خطائی به نحو مباشرت انجام شود
- ۴۹..... گفتار سوم: کیفیت پرداخت دیه از طرف عاقله:
- ۴۹..... (الف) مدت پرداخت دیه
- (ب) آغاز سالی که مجنی علیه در پایان آن مستحق ثلث دیه است از چه
 ۵۰..... هنگامی است؟
- ۵۱..... (ج) چگونگی توزیع دیه میان افراد عاقله
- ۵۲..... (د) رعایت ترتیب طبقات ارث در پرداخت دیه توسط عاقله
- ۵۴..... گفتار چهارم: بررسی دلایل مشروعیت ضمان عاقله و ضمانت اجرای آن
- ۵۴..... (الف) دلایل مشروعیت ضمان عاقله
- ۵۹..... (ب) ضمانت اجرای حکم ضمان عاقله
- ۶۰..... ضمانت اجرای ضمان عاقله در قانون
- ۶۲..... ضمانت اجرای ضمان عاقله در فقه
- ۶۲..... گفتار پنجم: شبهات نهاد عاقله
- ۶۲..... (الف) وضعی یا تکلیفی بودن ضمان عاقله
- ۶۴..... نظریه وضعی بودن ضمان عاقله
- ۶۵..... نظریه تکلیفی بودن ضمان عاقله
- ۶۶..... ادله طرفین
- ۶۷..... دلایل قائلین به وضعی بودن مسؤولیت عاقله
- ۶۸..... دلایل قائلین به تکلیفی بودن مسؤولیت عاقله
- ۷۰..... (ب) ضمان عاقله و اصل شخصی بودن مجازات
- ۷۱..... گفتار ششم: ادله اصل شخصی بودن مجازات

فهرست مطالب □ ۷

الف) کتاب	۷۱
ب) سنت	۷۴
ج) اجماع	۷۶
د) عقل	۷۷
ماهیت دیه	۷۷
دیدگاه اول: ماهیت دیه صرفاً مجازات	۷۸
دیدگاه دوم: ماهیت دیه صرفاً جبران خسارت	۸۰
دیدگاه سوم: تفکیک در ماهیت دیه	۸۲
دیدگاه چهارم: ماهیت تلفیقی دیه	۸۳
ج) ضمان عاقله و اصل عدالت اجتماعی	۸۶
تعریف عدالت اجتماعی	۸۷
رفع تقابل ضمان عاقله و اصل عدالت اجتماعی	۸۷
فصل سوم: مسؤولیت بیمه	
مبحث اول: سابقه تاریخی بیمه	۹۳
سابقه بیمه در ایران	۹۴
نمونه‌های تاریخی بیمه	۹۶
مبحث دوم: نگرشی کلی بر عقد بیمه	۹۹
گفتار اول: ارکان عقد بیمه	۹۹
گفتار دوم: شرایط عقد بیمه	۱۰۰
الف) شرایط عام عقد بیمه	۱۰۰
ب) شرایط خاص عقد بیمه	۱۰۳
گفتار سوم: اقسام بیمه	۱۰۴
گفتار چهارم: بررسی فقهی عقد بیمه	۱۰۵
الف) مخالفین عقد بیمه	۱۰۵
۱- بیمه و غرر	۱۰۵
۲- بیمه و جهل به عوضین	۱۰۶
۳- بیمه و قمار	۱۰۷
۴- بیمه و ربا	۱۰۸

- ۵- بیمه و التزام مالایلزم ۱۰۹
- ۶- بیمه و اکل مال به باطل ۱۱۰
- ۷- بیمه و تعلیق ۱۱۰
- ۸- بیمه و عقد سفهی ۱۱۱
- ۹- بیمه و ضرر ۱۱۲
- ۱۰- بیمه و اعانت بر اثم ۱۱۲
- ب) موافقین عقد بیمه ۱۱۳
- ۱- بیمه و انطباق آن با عقود شرعی ۱۱۳
- بیمه و ضمان ۱۱۴
- بیمه و صلح ۱۱۴
- بیمه و هبه معوضه ۱۱۵
- بیمه و جعاله ۱۱۶
- بیمه و مضاربه ۱۱۶
- بیمه و التزام به جبران ۱۱۷
- ۲- بیمه عقدی مستقل ۱۱۸
- ج) بررسی فقهی عقد بیمه به عنوان عقدی از عقود مستحدثه ۱۱۹
- تعریف مسائل مستحدثه ۱۱۹
- حکم شرعی عقود مستحدثه ۱۱۹
- بررسی ادله صحت عقود مستحدثه ۱۲۰
- الف) آیه أوفوا بالعقود ۱۲۰
- ب) دلیل دوم بر صحت عقود «آیه تجارت» ۱۲۱
- ج) دلیل سوم حدیث «المؤمنون عند شروطهم» ۱۲۳
- د) دلیل چهارم بر صحت عقود «الناس مسلطون علی اموالهم» ۱۲۳
- حکم عقد بیمه به عنوان عقدی مستحدثه ۱۲۴
- گفتار پنجم: ضمانت اجرای عقد بیمه ۱۲۵
- الف) موارد فسخ عقد بیمه ۱۲۶
- ب) موارد بطلان عقد بیمه ۱۲۷

۱۲۹.....	فصل چهارم: بررسی تطبیقی ضمان عاقله
۱۳۱.....	مبحث اول: دلایل موافقین و مخالفین
۱۳۲.....	گفتار اول: دلایل قائلین به قابل اجرا بودن ضمان عاقله در زمان حاضر
۱۳۲.....	الف) گروهی ضمان عاقله را به عنوان یکی از اقسام بیمه می‌دانند
	ب) گروهی ضمان عاقله و مسؤولیت خویشاوندان را مبتنی بر
۱۳۴.....	تقصیر ناشی از عدم مراقبت و مواظبت می‌دانند
۱۳۵.....	ج) گروهی، ضمان عاقله را نوعی تعاون بین خویشاوندان می‌دانند
	د) گروهی، با اشاره به خاتمیت و جاودانگی دین اسلام حکم
۱۳۷.....	ضمان عاقله را حکم لایتغیر تلقی می‌کنند
۱۴۰.....	گفتار دوم: دلایل قائلین به غیر قابل اجرا بودن ضمان عاقله در حال حاضر
	گفتار سوم: نقد و بررسی ادله قائلین به قابل اجرا بودن و قائلین به غیر
۱۴۴.....	قابل اجرا بودن حکم ضمان عاقله در زمان حاضر
۱۴۹.....	مبحث دوم: ضمان عاقله و نهادهای حقوقی مشابه
۱۴۹.....	گفتار اول: بیمه و ضمان عاقله
۱۵۶.....	گفتار دوم: بیمه و ضمان جریره
۱۵۹.....	گفتار سوم: بیمه مسؤولیت به عنوان یکی از اقسام بیمه
۱۵۹.....	تعریف مسؤولیت مدنی (مسؤولیت حقوقی)
۱۵۹.....	مبانی مسؤولیت
۱۶۰.....	الف) مبانی مسؤولیت از دیدگاه فقه اسلام
۱۶۰.....	۱- قاعده لاضرر
۱۶۱.....	۲- قاعده اتلاف
۱۶۱.....	۳- قاعده تسبیب
۱۶۱.....	۴- ضمان ید
۱۶۳.....	۵- ضمان غرور
۱۶۳.....	۶- ضمان تعدی و تفریط
۱۶۴.....	ب) مبانی مسؤولیت از دیدگاه حقوق و قوانین موضوعه
۱۶۴.....	۱- نظریه تقصیر
۱۶۵.....	۲- نظریه ایجاد خطر
۱۶۶.....	۳- نظریه‌های مختلط و واسطه
۱۶۸.....	۴- نظریه تضمین حق

- ج) تئوری پذیرفته شده در حقوق موضوعه ایران ۱۶۸
- بیمه مسؤولیت مدنی ۱۶۹
- تعریف بیمه مسؤولیت مدنی (بیمه مسؤولیت حقوقی) ۱۷۰
- پیشینه بیمه مسؤولیت حقوقی ۱۷۱
- انواع بیمه مسؤولیت مدنی ۱۷۳
- گفتار چهارم: بیمه مسؤولیت و نظام عاقله ۱۷۴
- گفتار پنجم: بیمه مسؤولیت و ضمان جریره ۱۷۶
- گفتار ششم: بیمه متقابل و نظام عاقله ۱۷۷
- گفتار هفتم: نقد و بررسی مقایسه نظام عاقله با مسؤولیت بیمه ۱۸۰
- گفتار هشتم: تکافل ۱۸۱
- تحلیل فقهی عقد تکافل ۱۸۳
- مبانی قرآنی تکافل ۱۸۳
- ۱- اصل تعاون و همکاری ۱۸۳
- ۲- اصل احسان و نیکوکاری ۱۸۳
- تکافل در سیره و روایات ۱۸۴
- اشکال تکافل ۱۸۵
- ضرورت شکل گیری تکافل ۱۸۶
- تکافل و بیمه‌های مرسوم ۱۸۹
- ۱- خاستگاه‌ها و چگونگی پیدایش تکافل و بیمه ۱۸۹
- ۲- دیدگاه‌های اصلی و اصول کلی بیمه و تکافل ۱۹۰
- ۳- عوامل مؤثر بر قراردادهای بیمه و تکافل ۱۹۱
- ضمان عاقله و تکافل (بیمه اسلامی) ۱۹۳
- فصل پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه راهکار** ۱۹۵
- پیشنهاد و ارائه راه‌حل جهت جایگزینی عاقله ۱۹۷
- الف) بیمه فراگیر برای تمامی شهروندان به صورت حمایتی و اجباری ۱۹۹
- ب) تقویت ستاد دیه و صندوق تأمین خسارات بدنی ۲۰۰
- ج) شکل‌گیری تکافل ۲۰۱
- فهرست منابع و مأخذ** ۲۰۳